

Mytologien i undervisningen

Når man bestemmer seg til å la barnene gå på Steinerskolen, må man ha et visst mot, slik som det alltid må være når man forlater det vanlige, innarbeidete og slår inn på nye veier. Så lenge vi holder oss til den asfalterte landevei, behøver der ikke å skje noget katastrofalt, selvom vi går i blinde. Men kommer vi inn i nytt terreng, må vi ha øynene og ørene åpne for alt det overraskende som strømmer oss imot. –

Asfalterte landeveier er helt udmerkete og uunnværlige til sitt bruk, når det gjelder å komme fort frem for eksempel. – Men for oppdragelse og undervisning er det odeleggende. Hjemmets og skolens livselement må nettopp være denne strøm av overraskelser. Den må foreldre og lærere dukke seg inn i hvis de skal kunne hjelpe barnene. Ethvert menneske vi møter kunde være en overraskelse, selvom vi har sett det tusen ganger for. For det som er i levende virksomhet er aldri ens. Det skifter ustanselig. Der er stadig nye innslag.

Skriver vi brev til en vi ikke har sett på fem år, kunde det være vi ikke skriver til det virkelige menneske, men kanskje til den forestilling vi hadde om vedkommende for fem år siden. I et slikt krast tilfelle er det lett å oppdage, og vi vil da lett fylles av en viss spent forventning, når vi skriver. Vi åpner oss for overraskelsen. Men hvorfor har vi ikke den samme spente forventning hver gang vi møter et menneske? – Hvordan kan vi på forhånd vite at det er akkurat som igår? – Vi er nu en gang svært makelige, og derfor liker vi å formode at alt er som det var. Vi hyller oss inn i likegyldighetens grå tåke.

Mange ganger er det ikke så vanskelig å ta imot overraskelser, når vi for eksempel uforutsett arver en formue. Andre ganger kan overraskelsen være slik at vi straks ruller ned gardinene og later som om der ikke var noget. Det gjelder alt som går på tvers av det vi har tenkt oss. – Det krever et ekstra arbeid av oss, når vi må revidere våre gamle forestillinger. Det er så meget bekvemmere å la alt ligge i de gamle folder.

En slik ubekvem overraskelse kunde nok mytologien være for både den ene og den annen. Det har for eksempel hendt at folk som får se en arbeidsbok av Steinerskolens barn og som ellers er meget velvillig overfor skolen, sier at det der er bare en sånn raritet, noget sånt fantasitoys som man må ta med på kjøpet, men ellers er skolen bra. – Og dette er meget forståelig. Det motsatte vilde være en overraskelse, når vi tenker på hvordan mytologien er blitt behandlet på skolene og ellers i folks bevissthet, la oss si i det siste århundre. –

Tar vi for oss noen dikt av Welhaven for eksempel for 100 år siden, ser vi at det vrimler av mytologiske navner, greske guder og helter. Men hvem var det Welhaven skrev for? Det var ikke for de brede lag av folket. Det var egentlig bare for et lite utvalg, en elite av såkalt dannede mennesker. – Men så kom den tekniske revolusjon. Man fjernet seg mer og mer fra den gamle, klassiske verden. Gresk og latin blev skjøvet ut av skolene og dermed også den lærde viden om allslags mytologi. – Folkehoyskolene fortsatte nok med endel mytologi, iallfall nordisk mytologi. Men de hadde jo ikke kraft i seg til å bli annet enn et påheng eller tillegg til de andre skoler. – Både i folkeskole og den høyere skole blir all mytologi utryddet. Det eneste som er igjen, er de viktigste navnene, oppramset rent leksikonaktig. Hvis lærerne i det hele tatt forteller noget mer enn dette, blir det gjerne gjort helt respektløst, for eksempel som ekstraunderholdning i en matpause mens barnene drikker havresuppe. – Folgen er at folk nu for tiden praktisk talt ikke vet nogetsomhelst om mytologi, og det lille man eventuelt vet anser man for noget mindreverdige og helt betydningsløst. Som regel er det bare tomme navner man har, uten noen opprinnelig virkelighet, og for det meste forbundet med en annen virkelighet av en meget materiell art. – De navner som for 1000 eller 2000 år siden var forbundet med det mest opphøyete menneskene visste om, det som fylte dem med mot og styrke, livskraft og livsalvor, de navnene finner man nu for godt å bruke som reklamenavner. – De opprinnelige opphøyete gudinner Frigg og Froya betyr ikke noget naturligvis. Men Friggs havregryn og Freya sjokolade vil man gjerne ha. Det samme gjelder Iduns, Glitnes og Brages livsforsikringer eller Iduns eddikk, Tjalves idrettsmenn, Njords tennisspillere, Juno brysthøldere, Janus strømper og badebukser, Herkules bukseseler og Heimdalls klosettpapir. – Hermes som gudenes sendebud bryr man seg ikke om; man henvender seg heller til Hermes reklamebyrå. –

De gamle gudenavnene har en viss sugende dragning i det underbevisste, og så benytter man dette i reklamenavnene. – Dette er jo en utrolig respektløshet overfor det som var høyeste livsalvor i fortiden. – Har vi rett til å være så respektløse? Vår civilisasjon er selvfølgelig det absolutt høyeste menneskene nogensinde har brakt det til – med hensyn til teknisk utvikling. Og det er jo så nærliggende da å se at dette er det viktigste. – Vi kan godgjøre oss med våre forbausende tekniske fremskritt, inntil vi oppdager at hvert nytt teknisk fremskritt samtidig betyr en ny vanskelighet som må overvinnes i den sosiale sammenheng. Og ser vi på den sosiale sammenheng, er der ikke noen særlig grunn til å være overlegen og selvsikker. Ser vi på det som kommer frem av rent menneskelige krefter i forholdet mellom menneskene, må vi legge av oss den blaserte mané-

ren at vi sier: det der er overtro, det der er mindreverdige. Da spør vi heller: Hva er det? Hvilke krefter i mennesket er det som har ført til dette? – Da oppdager vi at der i de gamle mytologier lever noget ganske annet og mer enn overtro og vilkårlige fantasiforestillinger.

Hver gang mennesket ser opp til skikkelser som er mektigere enn det selv, kommer det i berøring med krefter som virker i det, men som går utover det enkelte lille begrensede menneske. – Dette som går ut over den enkelte er naturligvis ikke det samme i alle enkelttilfeller. Det kan være forskjelligartede krefter. Men hvordan enn dette menneskelige – guddommelige er, så kan det ikke utfolde seg umiddelbart og uhemmet i oss. Så lenge vi lever, fortsetter vi å være bestemte personer med ganske bestemte personlige interesser, bestemte matinteresser, varmeinteresser, velbehagelighetsinteresser, maktinteresser, seksualinteresser, sunnhetsinteresser, styrkeinteresser. – Alle slike personlige interesser suger til seg en stor del av de krefter vi har. Der oppstår en slags spenning mellom dette personlige og det overpersonlige som går utover den enkelte. – Vi kan gjerne bestemme oss til: Fra idag av er det slutt med denne lave, jordiske, personlige egoisme. Men det er jo den rene illusion. Vi fortsetter så allikevel å slite og streve med tilfredsstillelsen av alle våre personlige behov. Så spors det om vi drukner i alt slitet og strevet eller om vi kan virke med så stor overmenneskelig kraft at vi kan utføre alt dette arbeid slik at nettopp derved den overmenneskelige kraft blir sterkere og kommer klarere for en dag.

La oss nu fortsette alt dette til et bilde. Vi ser mennesket med jordisk og himmelsk opprinnelse: Herakles, født av den jordiske mor Alkmene, men med den himmelske Zeus til far. Han får de rikeste gaver av de himmelske guder. Men han kan slett ikke bruke dem uhemmet slik som han selv bestemmer. Fra fodselen av hviler der over ham en uforbikommelig nødvendighet. Han er ikke sin egen herre. Han må tjene den usle, jordiske, svake og tyranniske Eurystheus. – Da den mektige Herakles får vite dette, at han, den opphøyete, herlige helt av himmelsk opprinnelse skal tjene den ynkelige Eurystheus, da blir han vill av raseri, og i raseriets forblendelse dreper han sine egne barn. Han kommer til seg selv igjen og får se folgene av at han ikke vilde ta på seg det arbeid han først syntes var nedverdige. Og så tar han fatt på de tolv overmenneskelige, tilsynelatende helt uoverkommelige arbeidene som Eurystheus pålegger ham. –

Men nu viser det seg at han slett ikke blir nedverdige av dette. – Etter hvert fullført arbeid går Herakles videre med nye krefter og midler, mektigere og mer strålende enn han var. Med hvert arbeid beseierer og bearbeider han et stykke av den lave, utemmete natur. For det meste er det ville, ustyrlige dyr han skal beseire, fange levende eller temme, enten det nu er den nemeiske løve, den lerneiske hydra, den kerynitiske hjort eller det erymanthiske villsvin. For hvert arbeid mister Eurystheus noget av sin makt over Herakles. Tilslutt står det sværeste og tyngste igjen. Herakles klarer å gå inn i dodsriket uten å gå til grunne. – Da har Eurystheus intet mer å si over Herakles. Nu kan Herakles virke videre for menneskene utfra egen bestemmelse. Han er ikke lenger Eurystheus' slave.

Men dette at det guddommelige, overmenneskelige begynner å virke i et bestemt individ, det har jo også en helt annen side. – Den enkelte får mektige krefter i sin forvaltning, og det kunde jo være at dette også blev brukt som middel til å oppnå fordel for seg selv. – Individualiseringen av den guddommelige kraft blir da som et ran av den guddommelige kraft. Men folgen uteblir ikke. Vi blir da bundet til det massive, hårde jordiske, og vi mister langsomt vår kraft.

La oss igjen fortsette dette til et bilde. Vi kommer da til et annet bilde i den greske mytologi. Prometheus stjeler ilden, gudenes opprinnelige eiendom, og grunnlegger menneskenes civilisasjon. Og med alle den ytre kulturs fremskritt og strålende goder kommer også overmotet, hybris. Og folgen uteblir ikke. Prometheus blir lenket til Kaukasus' klippe og ornen hakker i hans lever. – Han blir spurt om han nu vil gi seg og slutte med sin overmodige fremferd. Men han boyer seg ikke. Straffen fører ikke til at han ber om å bli tatt opp igjen i den guddommelige enhet som et ydmykt, betydningsløst lite ledd. Han trosser. Han lar ornen hakke i leveren. Han ber ikke gråtende om at lenkene må loses. – Det kunde umulig være nogen løsning av konflikten. – Hva er den eneste mulighet for virkelig forsoning? Det måtte jo være at den hårde, jordiske nødvendighet blev beseiret, altså at Heraklesarbeidene blev fullført. –

Og så ser vi da at den seirende Herakles virkelig kommer. Han skyter ornen og befri Prometheus. Nu kan forsoningen finne sted. Og Prometheus får enhetsharmoniens symbol, ringen. Men han forsvinner ikke inn i denne guddommelige enhet som en dråpe vann i havet. Han er nu gått igjennom individualiseringsprosessen. Han har vært lenket til klippen. Det er en umistelig verdi han bærer videre med seg. Og i den ringen han får, er der som symbol for dette foyet inn en sten.

I den greske mytologi, i disse indre bilder, enten det nu er gudeskikkelser eller gudemenneskeskikkelser – alle grader finns – får vi se vakre, fantasifulle farver og former. Men det er ikke nogen tom fantasilek. – Fordyper vi oss litt i disse mytologiske bilder, oppdager vi at det er menneskets egne skjulte, beste krefter som former billedene, de krefter i mennesket som går ut over den lille enkeltperson og som derfor ikke bare er menneskelige, men guddommelige i mennesket. –

Og i den greske mytologi finner vi dette guddommelige helt nær ved det enkelte menneske.

La oss igjen ta et bestemt tilfelle hvor dette viser seg tydelig.

Grekernees hovdinge, Akilleus og Agamemnon står mot hverandre. Den mektige vrede raser allerede i Akilleus. Det ser ut til at grekernees sak skal få ubotelig skade ved at de to hovdinge går mot hverandre. Akilleus er like ved å rive sitt skarpslepne sverd fra siden, jage hovdingene fra tinget og ta Agamemnon av dage. Men så langt kommer han ikke:

"Da, mens tankene tumlet seg vilt i hans sinn og han rådvill

holdt på å trekke av skjeden sitt slagsverd, svevet Atene

ned fra det høye. Som bud blev hun sendt av den armhvite Hera;

ti hun var glad i dem begge og elsket dem høyt i sitt hjerte.

Stilt hun stanset bak Peleus' sonn og rorte hans blonde

lokkete hår, kun synlig for ham, men ei for de andre.

Stussende vendte Akilleus seg om og kjente forferdet

Pallas Atene; ti oynenes glans var selsom at skue.

Undrende lod hans vingede ord, da han talte og spurte:

"Datter av aigissvingeren Zeus, hvi kom du så hastig?

Mon for at selv du kan se Agamemnons hovmodige voldsferd?

Dog, jeg vil si deg et ord, og visst skal det også bli sannet:

Kanskje hans krenkende overmøt snart skal koste ham livet.

Tok da til orde den blåoyde mo, Gudinnen Atene:

"vit at jeg svevet fra himlen herved for å dempe din vrede,

om du gir du etter. Meg sendte som bud den armhvite Hera;

ti hun er glad i jer begge og elsker jer høyt i sitt hjerte.

Stans nu striden og lyd hennes bud og drag ikke sverdet!

Hån ham bare med tirrende ord så meget du lyster.

Ett tor jeg love forvisst og mitt lofte skal også bli fullbragt.

Engang får du til gjengjeld for all den urett du lider, trefold så herlige gaver. Så tving deg og

gjør som vi ber deg. – "

Straks tok Akilleus, den fotrappe helt, til orde og svarte:

"Høye guddinne, et påbud av jer ber jeg visselig lyde,

fyller enn bitreste harme min sjel, ti det er det beste.

Den som vil adlyde gudenes bud, ham horer de gjerne."

Grep han da fast om hjaltet av solv med sin veldige neve,

stotte det veldige sverd tilbake i skjeden og fulgte

lydig Atenes' formaning; men selv drog hun hjem til Olympen

opp til aigissvingerens borg hvor gudene motes.

Pallas Athenes strålende lyskraft skinner umiddelbart inn i Akilleus utoylete, kaotiske vrede. Gudinnen Pallas Athene er like "virkelig" som mennesket Akilleus, eller rettere sagt: hun er mer virkelig, hennes lys beseierer jo hans vrede. – Hun virker med guddommelig kraft like nær ved det enkelte menneske. –

Men er da denne lyskraft noget som er særlig karakteristisk for Pallas Athene? Finner vi ikke lyset overalt hvor mennesker har sett opp til det guddommelige over seg? Er ikke nettopp lyset det karakteristiske for for eksempel den persiske gud Ahura Mazdao, den strålende solgud i den seierrike kamp mot alle morkets ånder som ledes av den onde Ahriman? Slik er det. Lyset er også det karakteristiske for denne gud. Men straks ser vi den avgjørende forskjell mellom ham og Pallas Athene. Han står ikke like nær ved helten og rorer ved hans blonde lokker. Ahura Mazdao er den store, omfattende lysgud som stråler og virker i all verdens lys. Det vilde være en grov blasfemi mot Ahura Mazdao å sette ham på like fot med Pallas Athene. Han har en meget høyere rang enn henne.

Men er ikke dette hedensk og ukristelig å tale om forskjellige guder som om de var realiteter? Der er jo bare en Gud, sier man kanskje. De mange guder er menneskelige bilder, sier man. Det er nok sant. Man måtte være dum hvis man vilde benekte at der er noget menneskelig begrenset i dette å forestille seg alle de forskjelligartete gudeskikkelser. –

Men da gjelder det at vi ikke tenker halvveis og slapt. Da oppdager vi at det samme gjelder den ene Gud også. – Både betegnelsen "en" og betegnelsen "mange" er hver på sin måte begrensede menneskelige betegnelser. Det virkelig guddommelige kan ikke gripes og holdes fast hverken av betegnelsen "en" eller av betegnelsen "mange", men det viser seg og lever, det kan vise seg og leve i dem begge. Når vi lærer de forskjellige folks mytologier å kjenne, oppdager vi at monoteismen med den ene gud, praktisk talt bare finns hos semittene, hos jødene og araberne, og hos dem som tydelig er under innflydelse av semittene eller slutter seg til dem. I alle de ariske mytologier er der polyteisme, mange guder og av forskjellig rang. – Men hvorledes forholder det seg med den kristne, evangeliske? Den er hverken ensidig arisk-polyteistisk eller semittisk-monoteistisk. Den har begge elementer i seg. Der er den ene altomfattende Gud. Men allikevel er han tre: Gud Fader, Gud Sonn og Gud den Hellige ånd. Og de har en hærskere av himmelske vesener under seg i tre ganger tre engelriker, hierarkier, hvor englene i egentlig betydning er den laveste grad, den som står nærmest over mennesket. – og nu kan vi også spørre: Hvilken rang har den greske gudinne Pallas Athene? Vi har allerede sett at hun har den rang som står umiddelbart over det enkelte menneske. Hun har altså samme rang, samme vidde i sitt virke som en engel.

Men hvorledes er det nu med den nordiske mytologi i forhold til alt dette? Likesom i den greske og andre ariske mytologier finner vi også her mangfoldigheten rikt og fyldig utviklet. Æsene er en rekke forskjellige skikkelser som enten står mennesket ganske nær eller litt fjernere. Nogen enhetsgud finns ikke her. Forsåvidt er det utpreget polyteisme. – Men vi kan ikke benekte at enheten er der allikevel. Vi oppdager den riktignok ikke ved en overfladisk betraktning. Enheten finner vi her bare i selve strukturen i den dramatiske utvikling. –

Verden oppstår av den enhetlige, udifferensierte urgrunn, Ginnungagap. – Men enheten spaltes i de to motsatte verdener: den kolde Nivelheim og den varme, livbrusende Muspellsheim, de to motsetninger som viser seg overalt, for eksempel i menneskets eget brusende varme, lidskapelige viljesliv og i den mer kjærlige forstand i hodet. – Men disse to motsatte verdener er ikke uadskillelige uten nogen formidling. Av den varme Muspensheim oppstår den store, livgivende, melkerike ku Audhumla. Men den vil gjerne nærme seg den kolde Nivelheim og slikke salt av stenene der. Av den kolde Nivelheim kommer istrollet Ymir. Men han vil gjerne ha livskraft av den varme Audhumla og patter melk av dens spener. – Av de to motsatte verdener oppstår der så nytt avkom, og av den endelige forening mellom disse to verdener avkom, Borr (Bur) og Bestla oppstår Odin, Vili og Ve. Og denne "treenighet" viker så plassen for en ny: Odin, Lodur og Honir. Lodur har mest av Muspensheims flammende luer i seg, Honir har mest av Nivelheims kjolighet, mens Odin lever midt mellom dem som harmonisk formidling.

Jeg vil gjerne ved et citat fra den eldre Edda (Voluspå) vise at dette ikke er nogen vilkårlig tyding. Det er skildret umiddelbart rett ut fra den gamle nordiske mytologi, både at de to motsatte verdener Nivelheim og Muspellsheim særlig er representert i Honir og Lodur og at formidlingen skjer ved Odin, men også at dette direkte henger sammen med menneskets krefter, det livfylte varme viljesliv på den ene siden, den hodemesige forstand (åthug) på den annen side og formidlingen ved det rytmske åndedrett:

"Ånde gav Odin,
Åthug Honir,
Let fager Lodur
og livsens varme."

Det første inntrykk man får av den gamle nordiske mytologi er groteske, fantastiske skikkelser. Som vi nu ser, er denne fantasien alt annet enn tom og vilkårlig. – Den gir uttrykk for centrale realiteter i mennesket. –

Slik er det også med de andre skikkelser i Åsgård. Men disse guder som stadig kjemper mot morkets onde makter, er alt annet enn altomfattende og allmektige i sin kamp. Denne kamp mot det onde er ikke den seierssikre kamp som perserne opplevet i sin mytologi. Den mektige lysgud Ahura Mazdao seirer under enhver omstendighet. Der kan ikke være den ringeste tvil om at morkets fyrste Ahriman blir fullstendig beseiret. – Helt anderledes i den nordiske mytologi. Her er kampen fra første stund av uviss, ja mer enn det, der er som en dunkel anelse om at det ender med tragedie. Æsene har det onde midt iblant seg og som følgesvenn. I dem selv ligger det allerede en ond, rugende skjebne, som forer til undergang."

Men ikke alle æsene er slik. Balder er lysende ren. Den strålende Balder lyser og bringer fryd og glede hvor han er, i gudenes og menneskenes verden. I Balders rene lysglans lever menneskets umiddelbare, opprinnelige, naturgivne enhet med det guddommelige. Der hvor Balders lyskraft virker, forsvinner alle morke jord-skygger.

Men også Balder drages inn i undergangen. Ved den onde' Lokes list blir han skutt av den blinde Hod. Og Balder må dra til dødsriket, til Hel. Han kan ikke lenger bringe lys og glede. Men er han blitt borte for bestandig? Kan ikke Balder komme tilbake med ny glans?

– Verden formorkes. Det onde slipper los og får overtaket. Menneskene rives los fra sin umiddelbare forbindelse med det guddommelige, og verden går like inn i fordervelse og undergang:

Hardt er i heimen
hordom kaldleg,
oks-old, sverd-old,
skjoldar klovna,
vindold, varg-old,
fyrr verdi stuper,
grunnen gjallar,
gygrar fljugande.

Slik lever der i den nordiske mytologi en dramatisk spenning som har menneskets innerste livsdrama som kjerne. Balder er blitt borte. De onde krefter herjer og ser ut til å få overtaket over det gode. Kommer ikke Balder tilbake?

Når barnene får oppleve den nordiske mytologi fylldig og anskuelig, farverik og dramatisk, oppfatter de naturligvis ikke hele dybden og rekkevidden av dette, men de kan med hele seg leve med i det, fordi det har sin opprinnelse i menneskelig virkelighet. Spørsmålet om Balder kommer tilbake, blir deres eget spørsmål. Jeg blev rent satt under press for at jeg på forhånd skulde robe om Balder virkelig skulde komme igjen: "Kommer Balder igjen? Si det bare til meg: Kommer han igjen?" – og så endelig etter Ragnarok hvor den gamle verden går under, lyser den nye verden frem og Balder viser seg: "Ja, det var det jeg visste!" jubler et av barnene tri-umferende. –

Men blir nu ikke barnene opplært til hedenskap ved dette? Det kan man bare mene, når man er helt svak i sin kristne tro. Da tor man ikke lære hedenskapet å kjenne. Da må man nedvurdere hedenskapet for å redde sin egen usselhet. når man slik setter en hovmodig strek over alt annet, tar man i virkeligheten fra seg selv en sterk opplevelse av den kristne impuls, Det får jo bli ens egen sak. Men gjør man det som lærer, tar man dessuten fra barnene en umiddelbar opplevelse av det kristne. – Det var en lang og blodig kamp for kristendommen vant innpass her i landet, og blev anerkjent. Og selvom den blev anerkjent i navnet og i det ytre, var jo ikke dermed det kristne en menneskelig virksom realitet blant nordmennene. – Det skulde egentlig være en selvfølge at man ikke kan fatte det som skjer ved kristningen av Norge, hvis man ikke først opplever fyllden og kraften i hedenskapet. – Da først kan man nærme seg slike skikkelser som Håkon den Gode, Olav Tryggvason og Olav den Hellige. Da først blir der virkelig livsdramatikk i en slik biografi som Håkon den Godes, han som må gi avkall på den ytre utøvelse av kristendommen, men som bærer den i hjertet videre i hedenskapet. Da blir kristningen av Norge en sak som barnene spent, ja nesten utålmodig venter på: "Men når blir da nordmennene kristne? – Da kan man ikke svare for eksempel. "Jo det var under Olav Tryggvason." Det vilde være et "kulisse"-svar, et svar som bare tok hensyn til det ytre. "Vi får se etterhvert", svarte jeg, for det kan jo bare vise seg i utviklingen fra den ene tilstand til den nye verden, nettopp i dette dramatisk uavgjorte som er livselementet både i den nordiske mytologi og i de germanske og nordiske helte- og kongeskjebner.

Her begynner barnene så smått å oppleve den historiske tid – ikke den matematiske rettlinjete – den historiske tid som undergang og ny tilblivelse. –

I samme grad barnene har fått leve seg inn i den nordiske mytologi uten noen begrepsmessige forklaringer slik som det er antydnet her, men rent umiddelbart anskuelig, da spur de aldri for eksempel: "Er Odin virkelig?" Men de spur for eksempel.: "Lever Odin nu?" Et slikt spørsmål hadde jeg aldri fått for, og jeg hadde ikke noget svar parat ut fra erfaring i "hvad en skolemester bor si ved en slik anledning". Men jeg skjonte straks at jeg ikke kunde si ja. Det vilde være logn å si at den livsrealitet som Odin engang var, finns nu. Men jeg skjonte også straks at jeg ikke riktig kunde si nei heller.

For den gamle livsrealitet som Odin var, er slett ikke utslettet. Den virker videre i det skjulte i forvandlete former. Men hva skulde jeg da svare. For å kunne svare riktig måtte jeg jo egentlig fortelle hele den historiske utvikling frem til idag. Da først vilde svaret komme riktig frem. Og så svarte jeg: "Vi får se. Vi er ikke kommet så langt i fortellingen ennu." Dette var altså helt uten skolemesterberegning fra min side. Straks kom det en ny impuls frem i klassen idet et av barnene intenst forlangte: "Ikke sant, du skal fortelle oss helt frem til nutiden! !" Slik kan den store historiske forventning oppstå, livselementet for opplevelse av historie både for voksne og for barn. –

Når er derfor det rette tidspunkt å bruke den nordiske mytologi i undervisningen?

I 1. og 2. klasse foregår alt i det tidlose: det var engang. Forteller man barnene i 7-8 års alderen noget fra fortiden, opplever de det like fullt som nutid eller retttere sagt: de opplever i det hele tatt ikke noget som heter tidsutvikling.

I tredje klasses hjemstedslære kommer tidsselementet inn. Barnene får da leve seg inn i det som er og det som har vært: våre besteforeldres tid, våre oldeforeldres tid. De får oppleve en mengde ting og forhold som nettopp ikke mere er. – Denne begynnende tidsopplevelse er igrunnen bare en tidsfølelse, ikke nogen aktiv innforlivelse i tidsutviklingen.

1., 2. og 3. klasses undervisning svever i en slags ensartet følelsessfære. Ut av denne enhetlige verden vekkes den selvstendige vilje for alvor først fra og med 4. klasse. Der horer den nordiske mytologi hjemme med hele sin viljesmettede dramatik. Der kan de nordiske konger og helter leve. Og ut av dette element kan så historieundervisningen fodes. I femte klasse begynner nettopp den egentlige verdenshistorie.

Mytologiundervisningen er altså ikke nogen lettsindig fantasilek på Steinerskolen. Og den drives ikke for at barnene skal få greie på og vite alle de mytologiske navner. Den nordiske mytologi er et nødvendig oppdragsmiddel, og på et ganske bestemt tidspunkt, nemlig i 4. klasse.

Försteutgave:

Mennesket, Bergen, 1946/2

www.joergensmit.org er webbadressen til material av og om Jørgen Smit.
Biografisk material, utgivelser, foredrag, arbeidsplasser o.s.v. utgitt av Rembert Biemond